

Çocuk Gelişimi Lisans Öğrencilerinin Aile Algısının Metafor ve Resim Aracılığıyla İncelenmesi*

Examining The Family Perception of Child Development Undergraduate Students Through Metaphors And Drawings (Family Year Special Issue)

Fatmagül YAY*

Yasemin KARAHAN**

Öz

Toplumun temel yapı taşlarından biri olan aile, bireyin sosyal gelişiminden kimlik yapılanmasına, değer yargılarından gelecek yaşam pratiklerine kadar birçok süreci doğrudan etkileyen dinamik bir sistemdir. Ailenin birey üzerindeki belirleyici etkisi özellikle erken çocukluk ve gelişim dönemlerinde daha da görünür hâle gelmektedir. Bu bağlamda, aileyi hem bireysel hem de mesleki bağlamda değerlendirecek olan çocuk gelişimcilerin, aile kavramına ilişkin algılarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, çocuk gelişimi lisans programında öğrenim gören 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin aile kavramına ilişkin algılarını metaforlar ve çizdikleri resimler yoluyla incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi deseniyle yürütülmüştür. Katılımcılar, “Aile İçi İlişkiler ve Yaşam Döngüsü” ve “Aile Katılımı ve Eğitimi” derslerini alan öğrencilerden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde, öğrencilerden “Aile denilince zihninizde canlanan imajı çiziniz” yönergesi ile bir aile resmi çizmeleri istenmiş ve “Aile gibidir, çünkü” cümlesini metaforik olarak doldurmaları talep edilerek iki ayrı uygulama yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş; metaforik ifadeler tematik ve anlamsal kategorilere ayrılmış, çizimler ise ortak temalar doğrultusunda sınıflandırılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, genel olarak öğrencilerin aileyi koruyucu, destekleyici, bütünleştirici ve huzur verici bir yapı olarak algıladıkları; bununla birlikte, bazı 1. sınıf öğrencilerinde baskı, çatışma ve ifade kısıtlılığı gibi olumsuz algıların vurgulandığı belirlenmiştir. 3. sınıf öğrencilerinin ise aileye ilişkin daha olumlu, soyut ve profesyonel bakış açısını yansıtan metaforlar ürettikleri görülmüştür. Çalışmanın, çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin aile olgusuna yönelik algılarını anlamaya ve bu bağlamda ilgili eğitim programlarının zenginleştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile algısı, metafor çalışması, resim analizi, çocuk gelişimi, eğitim programları ve öğretim.

Abstract

The family, as one of the fundamental building blocks of society, is a dynamic system that directly influences numerous aspects of an individual's life, including social development, identity formation, value judgments, and future life practices. The family's impact becomes particularly evident during early childhood and developmental stages. In this context, it is crucial to examine the perceptions of family among child development students who are expected to evaluate family dynamics both on a personal and professional level.

The aim of this study is to explore the perceptions of first and third-year undergraduate students in the “Child Development” program regarding the concept of "family" through metaphors and drawings. The research was conducted using a qualitative research design, specifically the descriptive content analysis method. The participants consisted of students enrolled in the courses “Intra-family Relationships and Life Cycle” and

*Bu makale, 24-27 Nisan 2025 tarihinde 8. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinlerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresinde sözlü bildirinin genişletilmiş halidir

*Çocuk Gelişimci, fatmagulyay1078@gmail.com, Orcid Id: 0009-0001-4351-1471

**Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, yasemin.karahan@gedik.edu.tr, Orcid Id: 0009-0006-8294-0734

Bu çalışma, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) ile lisanslanmıştır. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr> This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0). <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

“Family Involvement and Education.” During the data collection process, students were instructed to complete two tasks: drawing an image that comes to mind when they think of family and completing the sentence “Family is like ... because ...”.

The data were analyzed through content analysis. Metaphorical expressions were grouped under thematic and semantic categories, while the drawings were classified according to common visual themes. According to the findings, students predominantly perceived the family as a protective, supportive, integrative and peaceful structure. However, it was also observed that some first-year students expressed negative perceptions, such as pressure, conflict, and limited self-expression. On the other hand, third-year students produced more positive, abstract, and professionally oriented metaphors about family. This study is expected to contribute to understanding child development students' perceptions of the family and to enrich the related curriculum.

Keywords: Family perception, metaphor study, drawing analysis, child development, curriculum .

Giriş

Toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri, kültürel değerlerin, normların ve inançların kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla mümkündür. Bu aktarımın gerçekleştiği en temel toplumsal kurum ise ailedir. Aile, bireyin biyolojik, psikolojik, ekonomik, kültürel, sosyolojik ve hukuki yönlerini şekillendiren sistemlerin en küçük yapı taşı olarak kabul edilmektedir (Yaşar Ekici, 2014, s.210). Bununla birlikte aile kavramına ilişkin tanımlar kültürden kültüre ve toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Örneğin, bazı tanımlarda yalnızca anne-baba ve/veya çocuk aile olarak görülürken [Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA), 2014, s.56], bazı tanımlarda kan bağı bulunan aile büyükleri de bu kapsamda değerlendirilmekte ve hatta manevi bağlar da aile tanımına dâhil edilmektedir (Eşsizoglu, 2012, s.4).

Tanımlar arasındaki farklılıklara rağmen ailenin toplumsal işlevi tartışmasızdır. Aile, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz; güvenlik, sevgi ve aidiyet duygusu sağlayarak bireyle toplum arasında köprü görevi üstlenir. Bu nedenle aile olgusunun önemi yalnızca bireysel değil, toplumsal düzeyde de belirleyici bir unsurdur. Nitekim Türkiye’de 2025 yılının “Aile Yılı” ilan edilmesi (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025), aile kurumunun birey ve toplum üzerindeki etkilerinin yeniden tartışılmasına zemin hazırlamış ve bu alanda yürütülen bilimsel araştırmaların önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Ancak aile kavramına ilişkin tanımların çeşitliliği, bireylerin aileyi nasıl anlamlandırdıklarının da değişkenlik gösterebileceğini düşündürmektedir. Bu değişkenlik, bireylerin yaşamlarının ilk yıllarından itibaren şekillenmeye başlar.

Çocuklar çoğunlukla bilinçsiz bir biçimde çevrelerini anlamaya ve anlamlandırmaya çalışırlar (Gülen ve Dönmez, 2020, s.3656). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde belirtildiği üzere, 18 yaşına basmamış bireyler çocuk olarak kabul edilmektedir (UNICEF Türkiye, 2004, s.5). Çocukların adım adım ilerledikleri bu gelişim süreci literatürde “çocuk gelişimi” olarak tanımlanmakta ve anne karnında başlayarak ergenlik dönemine kadar uzanan bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel kazanımları kapsamaktadır. Bu alanın temel amacı; çocukların gelişimsel özelliklerini izlemek, akranlarına göre gelişim farklılıklarını belirlemektir. Bu bağlamda anne-baba tutumları, çocuğun kişilik gelişimi ve sosyal ilişkileri aile algısı üzerinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Konal Ulusoy, 2022, s.30)

Çocuk Gelişimi lisans öğrencileri ise aldıkları eğitim gereği aile, çocuk ve çevre etkileşimini bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Eğitim süreçlerinde hem kuramsal hem de uygulamalı olarak aile yapısı, çocuk gelişimi ve bireysel farklılıklar üzerine bilgi edinen öğrenciler; aile kavramını yalnızca biyolojik ya da hukuki yönleriyle değil, aynı zamanda psikososyal, kültürel ve toplumsal boyutlarıyla da anlamlandırmaktadır (Aral ve ark., 2015, s.8). Bu yaklaşım, Bronfenbrenner’in ekolojik sistemler kuramıyla da örtüşmekte olup bireyin gelişiminde yer alan yakın çevresiyle aile, okul ve toplum etkileşiminin belirleyici rolüne işaret etmektedir (Bronfenbrenner, 1979 akt. Turan Yurdabak, 2024). Dolayısıyla Çocuk Gelişimi öğrencilerinin aile kavramına yönelik algılarının incelenmesi,

gelecekteki mesleki uygulamalarına ve çocuk-aile ilişkisini yorumlama biçimlerine ışık tutabilecek niteliktedir.

Bu kapsamda öğrencilerin aile kavramına ilişkin algılarını ortaya koymada metaforlar ve projektif resim çizme teknikleri önemli araçlardır. Türk Dil Kurumunda “mecaz” olarak tanımlanan metafor (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2025), psikoloji, sosyoloji, dilbilim ve pedagoji gibi alanlarda öğretim aracı olarak da kullanılmaktadır (Demir ve Karakaş Yıldırım, 2019, s.1086). Metaforlar bilinen bir alandaki bilgilerin başka bir bilgiyle karşılaştırılmasına, benzetilmesine ve soyut olguların somut bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlar (Bozkır ve Kanak, 2023, s.51). Metafor yöntemi ise bir olgunun başka bir olgu üzerinden açıklanması, benzerlikler yoluyla ortak özelliklerin ortaya konmasıdır (Bayrı ve Akçacı, 2020, s.458).

Metaforların yanı sıra bireylerin duygu ve algılarını ortaya koymada sanatsal yansıtıcı teknikler de kullanılmaktadır. Özellikle “Bir Kaktüs Resmi Çiz Testi”, “Aile Çiz Testi” ve “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” gibi projektif resim testleri, bireylerin sözel olarak ifade edemedikleri duygu ve düşüncelerini görsel semboller aracılığıyla yansıtmalarına olanak tanır. Bu teknikler özellikle sözel iletişimde güçlük yaşayan ya da kendini doğrudan ifade etmekte zorlanan bireylerin iç dünyasına ulaşmada önemli bir araçtır (Hulse 1952 akt; Güven, 2018, s.41; Mukba vd., 2018, s.390). Böylece bireyin içsel süreçlerinin anlaşılmasının yanı sıra aileye ilişkin zihinsel temsillerin de çözümlenmesi mümkün olmaktadır.

Bu araştırmada, Çocuk Gelişimi lisans öğrencilerinin aile kavramına ilişkin algılarının metafor çalışmaları ile projektif resim testleri birlikte değerlendirilmiştir. Bu yöntemsel bütünleşme, öğrencilerin aileye dair öznel deneyimlerini ve zihinsel temsillerini çok boyutlu olarak ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmanın özgünlüğü ise iki farklı yansıtıcı yöntemin bir arada kullanılması ve bu sayede aile algısının daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamasında yatmaktadır.

Literatürde aile kavramına ilişkin çalışmalar farklı gruplar üzerinde yürütülmüştür. Kabadayı ve Bozkurt’un (2016) okul öncesi çocuklarıyla yaptığı çalışmada aile algılarının olumlu olduğu fakat çocukların baba ile daha az iletişimde oldukları tespit edilmiştir. Ceylan’ın (2016) ilkökul öğrencileriyle yaptığı araştırmada aile bir değer olarak metaforlaştırılmıştır. Üniversite öğrencileri ve öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalarda ise aile kavramının hem koruyucu hem de işlevsel boyutları öne çıkmaktadır. Öz’ün (2022) İslami İlimler Fakültesi öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada aile; “koruyucu, kollayıcı ve huzur verici”, “bireye ve topluma karşı sorumlu”, “yol gösterici, yönetici ve rehberlik sağlayıcı” metaforlarıyla tanımlanırken, “zorlayıcılık ve çift yönlülük” gibi olumsuz anlamlar da yüklenmiştir. Yıldırım’ın (2025) çalışmasında aile; koruyucu, birlik ve beraberliği temsil eden, yol gösterici bir yapı olarak tanımlanmıştır. Öğretmen adaylarıyla yapılan araştırmalarda ise aile kavramının daha çok yapısal ve işlevsel yönleri öne çıkmaktadır. Sönmez ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında aile “birleştirici” ve “bütünlük sağlayıcı” metaforlarıyla tanımlanırken; Gülay Ogelman ve ark. (2025) yaptığı araştırmasında aile, koruyucu, bütünsel, vazgeçilmez, değerli, sadık ve uyumlu bir yapı olarak ifade edilmiştir.

Üniversite dışı gruplar üzerinde de dikkat çekici bulgular elde edilmiştir. Madde bağımlılığı tedavisi gören yetişkinlerle yapılan bir araştırmada (2019), aile çoğunlukla sosyal destek unsuru, koruyucu ve destekleyici güç, yaşam kaynağı, yol gösterici, dayanak noktası, sevgi ve şefkat kaynağı olarak algılanmıştır. Bununla birlikte az sayıda katılımcı aileyi olumsuzluk ve mutsuzluk kaynağı şeklinde değerlendirmiştir. Evli bireylerle yürütülen bir araştırmada ise Baltacı (2015), “aile” ve “evlilik” kavramlarını metaforlar yoluyla incelemiş ve bireylerin algılarını bağlanma stillerine göre değerlendirmiştir.

Metafor çalışmalarının yanı sıra projektif resim testleri de aile algılarının anlaşılmasında yaygın biçimde kullanılmaktadır. Sağlam ve Aral’ın (2011) boşanma

sürecinde olan çocuklarla yaptığı çalışmada “Bir İnsan Çiz Testi” kullanılmış ve ailevi sorunların çocukların çizimlerine belirgin şekilde yansıdığı görülmüştür. Benzer bir araştırmada Akoğlu’nun (2023) yaptığı travmatik yaşantıya maruz kalan kız çocukların ve kadınların resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi çalışmasıdır.

Psikolojik Danışman adaylarıyla yapılan bir araştırmada (2019) “Çiçek Ailesi Resmi Çiz Testi” aracılığıyla aile içindeki roller, ilişkiler ve duygu durumları incelenmiş; aile algılarının görsel sembollerle somutlaştığı belirlenmiştir. 2018’de gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise “Bir Kaktüs Resmi Çiz Testi” ile psikolojik danışman adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal durumları değerlendirilmiş, sözel olarak ifade edilmesi güç duygu ve düşüncelerin resim aracılığıyla yansıtılabileceği ortaya konmuştur.

Literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerine yönelik aile algılarını ölçen hem metafor hem de “Aile Çiz Testi” çalışmalarına rastlanmamıştır. Bu hareketle literatürdeki bu boşluğu dolduracağı öngörülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, çocuk gelişimi lisans programında öğrenim gören 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin aile kavramına ilişkin algıları nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan metaforlar (Güneş ve Fırat, 2016, s.121) ve çizdikleri resimler yoluyla incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi deseniyle yürütülmüştür. Katılımcılar, “Aile İçi İlişkiler ve Yaşam Döngüsü” ve “Aile Katılımı ve Eğitimi” derslerini alan öğrencilerden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde, öğrencilerden “Aile denilince zihninizde canlanan imajı çiziniz” yönergesi ile bir aile resmi çizimleri istenmiş ve “Aile gibidir, çünkü” cümlesini metaforik olarak doldurmaları talep edilerek iki ayrı uygulama yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş; metaforik ifadeler tematik ve anlamsal kategorilere ayrılmış, çizimler ise ortak temalar doğrultusunda sınıflandırılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın evrenini İstanbul Gedik Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu ise 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul Gedik Üniversitesinin Çocuk Gelişimi Lisans Programına devam eden ve “aile” odaklı dersler almakta olan, 1. Ve 3. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Veriler iki farklı tarihte toplanmıştır. Öncelikle metafor verileri toplanmış, 1. sınıflardan 44 kişi, 3. Sınıflardan 19 kişi, toplamda 53 kişi katılım sağlamıştır. “Aile Çiz Testi”ne ise, 1. sınıflardan 27 kişi, 3. sınıflardan 26 kişi, toplamda 53 kişi katılım sağlamıştır.

Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Ölçüt Örnekleme, çalışmaya katılabilecek ölçütleri belirleyen durumların tespit edilmesidir (Baltacı, 2018, s.254). Seçim kriteri olarak öğrencilerin, programda yer alan “Aile İçi İlişkiler ve Yaşam Döngüsü” (1. Sınıf) ve “Aile Katılımı ve Eğitimi” (3. Sınıf) derslerini almış olmaları esas alınmıştır. Bu seçim, öğrencilerin aile kavramına ilişkin temel akademik yeterlikleri edinmiş olmalarını sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. İlk olarak katılımcılardan, “Aile denilince zihninizde canlanan bir resmi çiziniz” yönergesi verilerek aileye ilişkin görsel temsiller oluşturmaları istenmiştir. Bu yöntem, çocukluk döneminde yaygın olarak kullanılan ancak yetişkinlerde nadiren başvurulan, Porot (1952) tarafından geliştirilen “Aile Çiz Testi”

teknikinden uyarlanarak kullanılmıştır. Literatürde bu test çocukların duygusal durumlarını, aile içindeki rollerini ve ilişkilerini yansıtmak için sıklıkla kullanılmaktadır.

İkinci veri toplama aracı olarak, üniversite öğrencilerine “Aile gibidir; çünkü” cümlesi verilmiş ve bu cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Bu yöntem, metafor analizine dayalı veri elde etme tekniği olup, bireylerin soyut kavramlara yükledikleri anlamları somutlaştırarak ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Bozkır ve Kanak, 2023, s.51).

Veri Toplama Süreci

Araştırma süreci gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüş ve etik kurul onayı doğrultusunda (Karar No: E-71457743-050.04-2025.173337.14) gerekli izinler alınmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, süreci ve gönüllü katılıma ilişkin bilgiler verilmiş; gizlilik ilkeleri gözetilerek veriler toplanmıştır.

Veri toplama süreci iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, katılımcılara boş bir kâğıt verilerek “Aile Çiz Testi” uygulanmıştır. Katılımcılardan “Aile denilince zihninizde canlanan bir resmi çiziniz” yönergesi doğrultusunda aileye ilişkin bir resim yapmaları istenmiş ve çizimlerini tamamlamaları için yeterli süre tanınmıştır.

İkinci aşamada ise katılımcılara “Aile ... gibidir; çünkü ...” cümlesi verilmiş ve bu ifadeyi tamamlamaları istenmiştir. Böylece katılımcıların aile kavramına ilişkin metaforik algıları yazılı olarak elde edilmiştir.

Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamında, veriler araştırmacılar tarafından birbirinden habersiz şekilde ayrı ayrı analiz edilmiş; elde edilen bulgular karşılaştırılarak ortak temalar üzerinde uzlaşma sağlanmıştır.

Her iki aşamadan toplanan veriler araştırmacı tarafından doküman hâline getirilerek analiz sürecine hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Öncelikle her bir katılımcının çizim ve metafor verileri ayrı ayrı incelenmiş, ardından bu veriler kodlanarak anlamlı birimlere ayrılmıştır. Anlam birimleri benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılarak temalar oluşturulmuştur. Görsel verilerin değerlendirilmesinde katılımcıların oluşturmak istedikleri temalara ve anlamlarına göre sınıflandırılmıştır. Metafor çalışmaları için hazırlanan kağıtlar “K1, K2, K3...” şeklinde; resim çalışmaları için hazırlanan kağıtlara ise “Ö1, Ö2, Ö3...” şeklinde kodlama yapılmıştır. Tüm veriler, araştırmacılar tarafından toplanmış ve herhangi bir yönlendirme yapılmadan özgün ifadeler elde edilmiştir. Elde edilen veriler öncelikle temalara, ardından içeriklerine göre anlamlı kategorilere ayrılmış; betimsel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, yalnızca bir üniversitenin çocuk gelişimi bölümü öğrencileriyle sınırlıdır. Ayrıca veri toplama araçları olarak yalnızca resim ve metafor ifadeleri kullanılmış; derinlemesine görüşmelere başvurulmamıştır. Bu yönüyle bulgular, yorumlayıcı çerçevede ele alınmalı ve genelleştirilmemelidir. Ancak elde edilen veriler, çocuk gelişimi öğrencilerinin aileye ilişkin zihinsel temsillerini anlamaya yönelik özgün ve niteliksel bir perspektif sunmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde, 1. Ve 3. Sınıf öğrencilerinin aile kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve bu metaforların içerdiği temalar analiz edilmiştir. Ayrıca öğrenci resimleri

üzerinden yürütülen analizlerle elde edilen bulgular, metaforlarla ilişkilendirilmiş ve bütüncül bir yorum geliştirilmiştir. Veriler, tablolar ve metinsel açıklamalarla desteklenerek sunulmuştur.

Araştırmada elde edilen verilerin karışmasını önlemek amacıyla, katılımcıların metafor cümleleri ve resim çizimleri farklı kodlarla tanımlanmıştır. Metaforik ifadelere ait veriler “K” harfiyle (örneğin K1, K2), resim çizimlerine ait veriler ise “Ö” harfiyle (örneğin Ö1, Ö2) kodlanmıştır. Bu sistem, verilerin hangi veri türüne ait olduğunu açık şekilde belirtmekte ve yorumlamayı kolaylaştırmaktadır.

Sınıf Öğrencilerinin Metaforlarına İlişkin Bulgular

1.sınıf öğrencilerinin oluşturduğu aile metaforları *doğa ve canlılar, yuva, mekân, nesne dizileri* ve *diğer* olarak beş ana temada sınıflandırılmıştır. En sık kullanılan tema, *doğa ve canlılarla ilişkilendirme* temasıdır. Bu temada toplam 25 metafor yer almakta olup “ağaç” metaforu (f=8) en yüksek frekansa sahiptir. Ağaç metaforu, aileyi büyüyen, dallar aracılığıyla saran ve köklerinden beslenen bir yapı olarak ifade etmektedir. Mevsim (f=3), meyve (f=2), çiçek (f=2), gökkuşağı (f=2), güneş, yıldız ve bulut gibi doğa öğeleri de aileye yönelik sıcak, değişken ve canlı nitelikleri temsil etmektedir.

Yuva teması altında yer alan metaforlar ise daha çok barınma ve korunma işlevine odaklanmıştır. “Ev” (f=3) ve “çatı” (f=2) metaforları, ailenin güvenli ve koruyucu yönüne işaret etmektedir.

Mekân teması içinde hastane (f=3), mezarlık (f=1), hapishane (f=1) ve lunapark (f=1) gibi metaforlar kullanılmıştır. Bu metaforlar, bazı durumlarda ailenin bir iyileşme ve dayanışma alanı (hastane), bazı durumlarda ise baskı ve sınırlama alanı (hapishane) olarak algılandığını göstermektedir.

Nesne dizileri teması altında boncuk (f=1), zincir (f=1) ve ip yumağı (f=1) metaforları yer almakta, bu metaforlar ailenin parçalarının birbirine bağlılığını ve bir arada kalma çabasını simgelemektedir.

Diğer temalar altında ise yol ayrımı, hayat, kasa, vücut ve kitap gibi çeşitli soyut kavramlar yer almaktadır. Özellikle “kitap” metaforu (f=1), ailenin her bireyinin farklı hikâyeye sahip olduğunu ancak birlikte bir bütün oluşturduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 1. 1. Sınıf Öğrencilerinin Aileye İlişkin Metafor Temaları

Tema	Metaforlar (frekans)	Toplam f
Doğa, Olaylar ve Canlılar	Ağaç (8), Mevsim (3), Meyve (2), Çiçek (2), Gökkuşağı (2), Atmosfer tabakası (2), Güneş (1), Yıldız (1), Bulut (1), Aslan (1), Dalga (1), Gemi (1)	25
Yuva	Ev (3), Çatı (2)	5
Mekân	Hastane (3), Mezarlık (1), Hapishane (1), Lunapark (1)	6
Nesne Dizileri	Boncuk (1), Zincir (1), İp yumağı (1)	3
Diğer	Yol ayrımı (1), Hayat (1), Kasa (1), Vücut (1), Kitap (1)	5

1. Sınıfların Olumsuz İçerikli Metaforların Tematik Dağılımı

Bazı metaforların içerdiği anlam, aileye ilişkin olumsuz algıları yansıtmaktadır. Özellikle baskı, ifade özgürlüğünün sınırlanması ve aile içi çatışmalar gibi durumlar belirli temalarda öne çıkmaktadır. “Hapishane” metaforu, katı kurallar ve bireyin söz hakkının olmaması üzerinden yorumlanmış; “mezarlık” metaforu ise kişinin içsel duygularını bastırma zorunluluğuna dikkat çekmiştir.

Tablo 2. 1. Sınıf öğrencilerin Aileye İlişkin Olumsuz Metafor Temaları

Olumsuz Tema	Metaforlar	Toplam f
Baskı/Katı kurallar	Hapishane	1
Kendini ifade edememek	Mezarlık	1
Yaşanan gerginlikler	Hastane, Dalga	1
Domino etkisi	Dalga	1

3. Sınıf Öğrencilerinin Metaforlarına İlişkin Bulgular

3.sınıf öğrencilerinin metaforlarında üç ana tema ön plana çıkmıştır: *doğa*, *yuva* ve *diğer*. “Ağaç” metaforu bu sınıf düzeyinde de en yaygın kullanılan ifadedir (f=6). Ağaç metaforu, farklı bağlamlarda destek, değişim ve bütünlük anlamında yorumlanmıştır. Bunun dışında “bitki” (f=2), “dağ” (f=1) ve “ışık” (f=1) gibi doğaya özgü unsurlar, aileyi yaşamsal bir varlık olarak tanımlamaktadır.

Yuva teması, özellikle “ev” (f=2), “huzur” (f=1), “kişisel yatak” ve “yemek” gibi somut ve yaşanmış deneyimlere dayalı kavramlarla temsil edilmiştir. Bu durum, çocukların aileyi fiziksel güvenlik ve duygusal rahatlık bağlamında kavramsallaştırdığını göstermektedir. Diğer temalar arasında yer alan “el”, “halat” ve “hayat” metaforları, aileyi bağ kurma, dayanışma ve yaşamla bütünleşme aracı olarak nitelemektedir. Bu sınıf düzeyinde olumsuz metaforlara rastlanmamıştır.

Tablo 3. 3. Sınıf Öğrencilerinin Aileye İlişkin Metafor Temaları

Tema	Metaforlar (frekans)	Toplam f
Doğa	Ağaç (6), Dağ (1), Işık (1), Bitki (2)	10
Yuva	Ev (2), Huzur (1), Kişisel yatak (1), Yemek (2)	6
Diğer	El (1), Halat (1), Hayat (1)	3

Metaforların Anlamsal Kategorilere Göre Dağılımı

Her iki sınıf düzeyinde metaforlar belirli anlam kategorilerine göre *yeniden* gruplandırılmıştır. Çünkü bazı öğrencilerin kelime olarak aynı metaforu yazsa bile, açıklama kısımlarını farklı açıdan yorumladıkları, anlamsal farklılıklar olduğu görülmüştür. “Destek”, “bütünlük” ve “koruma-güven” temaları her iki grupta da yaygın olarak ortaya çıkarken, “olumsuzluk” yalnızca 1. Sınıf düzeyinde gözlenmiştir.

Tablo 4. Anlamsal Kategoriler ve Metafor Örnekleri

Anlamsal Tema	Metaforlar	Sınıf Düzeyi
---------------	------------	--------------

Anlamsal Tema	Metaforlar	Sınıf Düzeyi
Destek	Dağ, Halat, Ağaç	Sadece 3. Sınıf
Bütünlük	Boncuk, El parmakları, Yemek, Pasta, Yonca	Her ikisi
Değişkenlik	Ağaç, Kitap	Her ikisi
Koruma-Güven	Ev, Huzur, Işık	Her ikisi
Huzur	Gül, Işık	Her ikisi
Emek	Bitki, Çiçek	Her ikisi
Olumsuzluk	Dalga, Hapishane, Hastane, Mezarlık	Sadece 1. Sınıf

Destek Teması

Destek teması, ailenin bireye hem duygusal hem de yaşamsal zorluklar karşısında sunduğu dayanak rolünü temsil etmektedir. Katılımcıların çoğu, aileyi “birlikte ayakta kalınan”, “dayanışma içinde olunan” bir sistem olarak değerlendirmiştir. Bu metaforlar, öğrencilerin aileyi yalnızca bir topluluk değil, bireyin yaşamında güçlü bir destek ağı olarak gördüklerini ortaya koymaktadır.

Aile yol ayrımı gibidir. Çünkü aile bir doğruya veya yanlışa göre yönlendirme yapar. Bu yol ayrımında kişiliği etkiler. O yolda beraber yürüdükçe doğruyu ve yanlışı ayırmak daha da kolaylaşır (K5).

Bütünlük Teması

Ailenin bir bütün olarak algılanması, üyeleri arasında güçlü bir bağ ve birliktelik duygusunu ifade etmektedir. Bu tema altında yer alan metaforlar, aileyi “kopmaz bir yapı”, “bir araya gelen parçalar” ya da “eksik kalındığında tamamlanamayan sistemler” ile betimlemektedir. Öğrencilerin benimsediği metaforlar, ailenin parçalarının anlamlı bir bütün oluşturduğuna işaret etmektedir.

Aile sıralı dizilmiş boncuk gibidir. Çünkü yan yana çok güzel görünür ama aralarından bir tanesi koptuğu zaman geri kalanları da ister istemez kopar ve geri toplandığı zaman hep bir tanesi eksik kalır (K12).

Değişkenlik Teması

Değişkenlik teması, aile içi ilişkilerin durağan değil, zamanla şekillenen ve koşullara göre farklılaşan bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların kullandığı metaforlar, aileyi mevsimlere, kitaplara ya da yaşamın döngüsüne benzeterek bu değişimi anlatmaya çalıştıklarını göstermektedir.

Aile kitap gibidir. Çünkü kitabın her sayfası farklı gelişmeleri anlatır. Sonu her ailede olduğu gibi yazarın kalemine göre iyi ya da kötü biter. Her kitabın karakterleri olduğu gibi ailede de karakterler, bireyler vardır. Kitaptaki karakterlerin sayfalar geçtikçe değişen olaylar gibi ailede olan bireylerin de yaşamları değişir. Her birey kendi yaşamının yazarıdır (K18).

Koruma ve Güven Teması

Bu tema altında yer alan metaforlar, öğrencilerin aileyi bir sığınak, güvenli liman ya da tehlikelerden koruyan bir yapı olarak tanımladığını göstermektedir. Katılımcılar, aileyi hem fiziksel hem de duygusal anlamda koruyucu bir ortam olarak betimlemiş; bu yapıyı farklı

metaforlarla somutlaştırmıştır. Özellikle çocuk gelişimcilerin aileyi “güven veren”, “sarmalayan” ya da “düşmeye izin vermeyen” yapılarla ilişkilendirdiği görülmüştür.

*Aile **lunapark** gibidir. Heyecan paylaşırsın mutluluk paylaşırsın. Gondola bindiğinde korkarsın ama bilirsin ki emniyeti vardır. Seni korur ve düşmezsin (K21).*

Huzur Teması

Huzur teması altında yer alan metaforlar, öğrencilerin aileyi sakinlik, rahatlık ve duygusal denge sağlayan bir ortam olarak tanımladıklarını göstermektedir. Bu metaforlar, ailenin birey için bir sığınma alanı olmasının yanı sıra, içsel huzurun da kaynağı olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

*Aile **gül** gibidir. Çünkü mutluluğun olduğu ortamda güller açar (K31).*

Emek Teması

Emek teması altında yer alan metaforlar, aile ilişkilerinin sürekliliği ve sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi için bireylerin karşılıklı çaba göstermesi gerektiği fikrini yansıtmaktadır. Katılımcılar, aileyi bakıma ihtiyaç duyan canlı varlıklar, hassas yapılar ya da zaman içinde olgunlaşan süreçlerle eşleştirerek bu ilişkilere yön verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu ifadeler, aile içi ilişkilerin kendiliğinden değil, bilinçli bir ilgi ve özveri ile inşa edildiği düşüncesine işaret etmektedir.

*Aile **çiçek** gibidir. Çünkü değer vermezsen solup gider (K29).*

Yaşam Döngüsü Teması

Yaşam döngüsü teması, ailenin sabit bir yapı değil; zamanla gelişen, dönüşen ve farklı evrelerden geçen bir sistem olduğu anlayışını içermektedir. Bu temada yer alan metaforlar, aileyi mevsimsel değişimlere, hikâyelere, yolculuklara ve zamana bağlı dönüşümlere benzetmektedir. Katılımcılar, ailedeki ilişkilerin ve duyguların sabit kalmadığını, bireylerin rolleri ve deneyimlerinin zamanla farklılaştığını ifade ederek, aileyi dinamik bir yaşam organizması olarak tanımlamışlardır.

*Aile **ağaç** gibidir çünkü dallarıyla sizi sarıp sarmalayabilir. Ama mevsimler gibi yazın çiçek açtığında bizi neşelendirir, huzurlu hissettirirken kışın yapraksız, çiçeksiz bir ağaç gibi umutlarımızı kırıp ona yaslandığımızda köklerinden devrilebilir (K43).*

Bazı katılımcılar, aileyi baskı, çatışma ya da kendini ifade edememe gibi olumsuz deneyimlerle tanımlamışlardır. Bu metaforlar, özellikle birinci sınıf öğrencilerinde dikkat çekmiş; aile içinde yaşanan gerginliklerin öğrencilerin zihinsel temsillerine yansıdığı görülmüştür. Bu temada aile, kimi zaman bir zorunluluk alanı, kimi zaman da bireysel gelişimi engelleyen bir yapı olarak ifade edilmiştir.

*Aile **dalga** gibidir. Çünkü kimi zaman aile içinde şiddetli tartışmalar yaşanabilir (K37).*

*Aile **hastane** gibidir..... Aileden biri hasta olursa ondan etkilenir ve ondan hastalık bulaşır (K38).*

*Aile **hapishane** gibidir. Çünkü hapiste olan çoğu insan orada olmak istemese bile zorunluluktan dolayı oraya katlanır. İstese de çıkamaz çünkü onlar adına karar veren müdürler vardır. Genellikle ailede bu müdür babadır. Ailedeki kararları alır. Sözünden istesen de çıkamazsın. Belki düzenden memnun değildir ama yapması gerektiği için veya babanın sözünden çıkamayacağı için düzene ayak uydurur. Dolayısıyla bu ailenin evi hapishanedir (K39).*

Aile **mezarlık** gibidir. Çünkü içimizdeki duygu ve düşünceleri bazen öldürmek gerekir. Bazen olmak istediğimiz kişiyi, hayallerimizi ve aslında birçok bize yanlış gelen düşünceyi içimizde öldürüp susturmak...(K40).

Katılımcıların aile kavramına ilişkin algıları yalnızca sözel ifadelerle değil, aynı zamanda çizim yoluyla da incelenmiştir. Bu bağlamda, metaforik ifadeleri destekleyici nitelikte olan aile resimleri, tematik çerçevede değerlendirilmiş ve aşağıda görsel örneklerle sunulmuştur.

Resim Analizi Bulguları

Çalışma kapsamında, 1. Ve 3. Sınıf düzeyindeki öğrencilere “aile” kavramını temsil eden bir resim çizmeleri yönünde açık uçlu bir etkinlik sunulmuştur. Elde edilen görseller içerik analizi yoluyla değerlendirilmiş ve metafor analizleriyle ilişkilendirilerek temalara ayrılmıştır.

Katılımcıların aile kavramına ilişkin çizimlerinde gözlemlenen temalar da metaforlarla örtüşen örüntüler göstermektedir. 1. Sınıf öğrencileri yemek yeme, televizyon izleme gibi daha somut birlikte geçirilen zamanı betimleyen sahnelere odaklanırken; 3. Sınıf öğrencileri daha soyut ve ilişkisel temalara (birlik, huzur, duygusal yakınlık) yer vermiştir.

Tablo 5. Aile Temalı Resimlerde Gözlemlenen Temalar ve Frekanslar

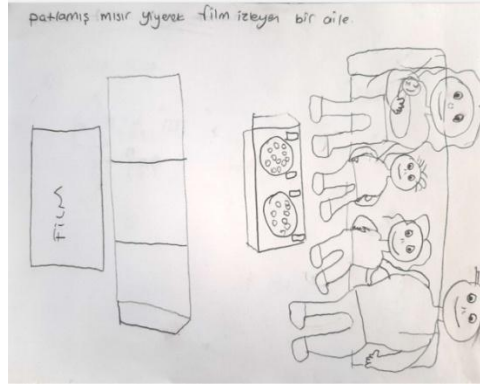
Tema	1. Sınıf (f)	3. Sınıf (f)
Birlik-Berberlik	8	15
Yemek	8	2
Televizyon İzlemek	4	2
Oyun	3	2
Zor Zamanlarda Destek	4	1
Diğer	0	4
Olumsuz İçerikli Resim	1	0
İptal Veri	1	0

Diğer temasında katılımcıların gelecekteki aile hayatı, mekansal vurgu, ailedeki iş bölümü ve mevcut aile durumu tanımlı yaptıklarından dolayı diğer temasına alınmıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen resim verileri, öğrencilerin aile kavramına ilişkin algılarını görsel olarak ifade etme biçimlerini analiz etmek amacıyla değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çizimleri, belirli temalar doğrultusunda gruplandırılmış ve içerdiği anlamlara göre sınıflandırılmıştır.

Şekil 1. Zor zamanlarda destek tema resmi (Ö1)

Şekil 2. Televizyon izleme tema resmi (Ö14)

Şekil 3. Yemek yemek tema resmi (Ö21)

Şekil 4. Birlik beraberlik tema resmi (Ö25)

Şekil 5. Oyun teması resmi (Ö47)

Öğrencilerin metaforik ifadeleri ve çizimlerinden elde edilen veriler, aile olgusuna yönelik duygu, değer ve algı yapılarını yansıtmaktadır. Bu bulgular, alanyazındaki çalışmalarla birlikte değerlendirilmiş ve kuramsal çerçeve bağlamında tartışılmıştır.

Tartışma

Bu araştırma, üniversite 1. ve 3. Sınıf öğrencilerinin aile kavramına ilişkin metaforik ifadelerini ve bu ifadelerin resimsel temsilleriyle olan ilişkisini anlamayı hedeflemiştir. Elde edilen bulgular, çocukların yaş düzeylerine bağlı olarak aileyi nasıl kavramsallaştırdıkları konusunda önemli ipuçları sunmuştur. Araştırma sonuçlarında 2011 yılında yapılan Sağlam ve Aral'ın; 2016 yılında yapılan Bozkurt ve Kabadayı'nın çalışması ve 2018 yılında Mukba ve ark. yaptığı çalışmalarla anlamlı düzeyde benzerlik göstermektedir.

İlk olarak, her iki sınıf düzeyinde de aile kavramının olumlu duygularla ilişkilendirildiği metaforların daha baskın olduğu görülmüştür. Ancak 1. Sınıf öğrencilerinin bazı metaforlarında (örneğin “hapishane”, “mezarlık”, “dalga”) aile yapısına ilişkin olumsuz çağrışımlar da dikkat çekmektedir. Bu durum, çocukların erken yaşta aile içinde yaşanan gerginlikleri veya baskıcı yapıları algılayabildiklerini göstermektedir. Özellikle “hapishane” metaforunda, ailenin bireysel özgürlükleri kısıtlayan bir yapı olarak betimlenmesi, genç yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşanan bireyleşme sürecini düşündürmektedir. Benzer biçimde Sağlam ve Aral'ın (2011) boşanma sürecindeki ailelerde yaptığı çalışmada da çocukların aileyi çatışma ve kaygı içeren bir yapı olarak resmettikleri bulunmuştur.

Buna karşın 3. sınıf öğrencilerinde olumsuz metafor kullanımının olmaması, yaşın ilerlemesiyle birlikte çocukların aileye dair daha istikrarlı, işlevsel ve güven temelli temsiller geliştirdiklerini düşündürmektedir. Nitekim “halat”, “dağ” ve “el” gibi metaforlar, ailenin destekleyici ve birleştirici yönünü vurgulayan ifadeler olup, çocukların aidiyet ve bağlılık duygularının güçlendiğini göstermektedir. Bu bulgu, Bozkurt ve Kabadayı'nın (2016) okul öncesi çocuklara yönelik çalışmasında elde edilen, çocukların aileyi çoğunlukla güven ve sevgi ile ilişkilendirdiği sonuçlarla örtüşmektedir.

Metaforların anlamsal kategorilerine bakıldığında, hem 1. hem de 3. Sınıflarda en sık karşılaşılan temaların “koruma ve güven”, “bütünlük”, “destek” ve “emek” olduğu görülmüştür. “Ağaç” metaforu her iki grupta da çok sayıda öğrenci tarafından tercih edilmiş, fakat farklı bağlamlarda anlam kazanmıştır. 1. sınıf öğrencileri için ağaç daha çok sarıp sarmalama ve mevsimsel değişimlerle birlikte dal anlamları taşıyarak değişkenlik ve duygu

yoğunluğu çağrıştırırken; 3. sınıf öğrencileri için daha çok güçlü bir destek sistemi olarak tanımlanmıştır. Bu farklılık, çocukların bilişsel gelişim düzeylerinin metafor üretme biçimlerini doğrudan etkilediğini göstermektedir. Bu açıdan Mukba ve ark. (2018) “Bir Kaktüs Resmi Çiz” testiyle elde ettikleri duygusal ifade ve metafor üretiminin kişilik yapısı ile ilişkilendirildiği bulgular da destekleyici niteliktedir.

Resim analizlerinden elde edilen bulgular da metaforik verilerle paralellik göstermektedir. Her iki sınıf düzeyinde de “birlikte yemek yeme”, “oyun oynama” ve “birlikte televizyon izleme” gibi aktivitelerin sıkça çizilmiş olması, ailenin çocuklar için birlikte zaman geçirilen bir sosyal birliktelik alanı olduğunu göstermektedir. Ancak 1. sınıf öğrencilerinde yemek ve fiziksel etkinlikler daha çok öne çıkarken, 3. sınıf resimlerinde duygu yüklü semboller (örneğin el ele tutuşma, huzurlu yüz ifadeleri) daha baskındır. Bu durum, Bozkurt ve Kabadayı’nın (2016) çalışmasında belirtilen yaş büyüdükçe sosyal ilişkilerin çizimlere daha yoğun yansdığı sonucuyla benzerlik taşımaktadır.

Sonuç

Bu araştırma çocuk gelişimi lisans programında öğrenim gören 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin aile kavramına ilişkin algıları, metaforlar ve resim analizleri aracılığıyla incelemiştir. Bulgular; öğrencilerin aile kavramını çok boyutlu, zengin ve duygusal derinlik taşıyan ifadelerle betimlediklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, aileyi koruyucu, destekleyici ve bütünlük sağlayan bir yapı olarak tanımlamış; metaforlar ve çizimlerle bu yapıya anlam yüklemişlerdir.

Birinci sınıf öğrencileri arasında hem olumlu hem de olumsuz metaforlar üretilmiş, bu sonuçta bireysel deneyimlerin aile algısı üzerindeki etkisini göstermiştir. “Hapishane”, “mezarlık” ve “hastane” gibi olumsuz metaforlar, bazı bireylerin aileyi sınırlandırıcı ve kısıtlayıcı bir yapı olarak algıladıklarına işaret etmektedir. Buna karşın “ağaç”, “gemi”, “güneş”, “çatı”, “lunapark” gibi metaforlar; aidiyet, güvenlik, değişkenlik, destek ve huzur gibi temaları ön plana çıkarmıştır.

Üçüncü sınıf öğrencilerinde ise daha bütüncül, olumlu ve yapılandırılmış metaforların baskın olduğu görülmüştür. “Ağaç dalları”, “halat”, “mozaik pasta” gibi metaforlar; bireylerin gelişim düzeyleriyle birlikte aile kavramına ilişkin daha sembolik, soyut ve yapılandırılmış anlamlar inşa ettiklerini ortaya koymuştur. Bu durum, çocuk gelişimi eğitiminin bireylerde aile olgusuna ilişkin farkındalık geliştirme konusunda işlevsel bir rol oynadığını göstermektedir.

Resim analizlerinde elde edilen veriler de metaforik ifadeleri desteklemiş; öğrenciler aileyi sıklıkla “birlikte yemek yemek”, “bir arada olmak”, “destek görmek” gibi olumlu bağlamlarda temsil etmiştir. Yalnızca birinci sınıf grubunda bir adet olumsuz içerikli resim bulunmuş, bu da deneyimsel farklılıkların görsel anlatımlara da yansıdığını göstermektedir.

Literatür incelendiğinde (Altınköprü, 2003; Bozkurt, 2016; Halmatov, 2016), çocukların aileye dair çizimlerinde içsel dinamikleri, ilişkisel yapıları ve duygusal yükleri aktardıkları belirtilmektedir. Bu çalışmada, benzer yöntemle yetişkin bireyler üzerinde uygulanan çizim analizlerinin de güçlü bir veri kaynağı olabileceği görülmüştür. Dolayısıyla resim ve metaforun birlikte kullanılması sadece çocuklar için değil, yetişkin bireylerin iç dünyalarının anlaşılması açısından da pedagojik ve terapötik bir potansiyel taşımaktadır.

Sonuç olarak;

- a. Lisans düzeyinde aile temalı derslerde öğretim yöntemleri zenginleştirilmeli, öğrencilerin aile kavramına ilişkin içsel dünyalarını ifade etmelerine olanak

tanıyacak yansıtımlı teknikler (örneğin metafor yazımı, resim çizimi) eğitim süreçlerine entegre edilmelidir.

- b. Aile danışmanlığı ya da rehberlik yapan profesyoneller, danışan bireylerin aileye dair algılarını anlamada metafor ve resim gibi yaratıcı tekniklerden yararlanabilir. Özellikle çocuk gelişimciler, aile yapısına dair olumlu ya da olumsuz temsil ve imgelerin çocuklar üzerindeki etkilerini değerlendirirken, kendi aile algılarını da gözden geçirmelidir.
- c. Araştırmada kullanılan yöntemler farklı örneklem grupları (örneğin öğretmenler, ebeveynler, psikolojik danışmanlık öğrencileri) üzerinde de uygulanarak karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.
- d. Gelecekte, metaforların ve çizimlerin bireyin yaşam öyküsüyle olan ilişkisini derinlemesine inceleyen fenomenolojik araştırmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu araştırmada yalnızca çizim ve metafor verileri kullanılmıştır. Gelecek çalışmalarda, nitel görüşme ve odak grup tartışmaları gibi yöntemlerle veri derinliği artırılabilir. Ayrıca metafor analizlerinde gerekçeli cümlelerin daha uzun ve açık bir şekilde yapılandırılması için yaratıcı yazma tekniklerinden yararlanılabilir.

Kaynakça

- Aka, V., Apak, H. Ve Yusufoglu, Y. (2019). Madde bağımlılığı tedavisi alan yetişkin bireylerin aile kavramına yönelik algıları: Bir metafor analizi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (14), 46-58. <https://doi.org/10.46218/tshd.1139355>
- Akoğlu, B. (2023). Travmatize olmuş kız çocukların ve kadınların resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 489-507. <https://doi.org/10.52122/nisantasisbd.1351437>
- Aral, N., Can Yaşar, M. Ve Kandır, A. (2002). Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. Ve Tic. A.Ş.
- Aral, N., Fındık Tanrıbuyurdu, E., Yurteri Tiryaki, A.Sağlam, M. Ve Aysu, B. (2015). Türkiye’de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 14(1), 8-16. https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000103
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/497090>
- Baltacı, Ö. (2015). Evli bireylerin “aile” ve “evlilik” kavramlarına yönelik metaforik algılarının bağlanma stillerine göre değerlendirilmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6(21), 223-243. <https://www.ijoess.com/DergiTamDetay.aspx?ID=458&Detay=Ozet>
- Bayrı, Y. Ve Akçacı, T. (2020). Metafor yöntemi ile temel ekonomik ve finansal kavramların algı seviyelerinin belirlenmesi: Kilis örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 12(23), 452-473. <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.795931>
- Bozkır, K., ve Kanak, M. (2023). Okul öncesi eğitim alanında yapılmış metafor çalışmalarının gözden geçirilmesi: Sistematik bir derleme. *Sivas Cumhuriyet University Educational Sciences Institute Journal*, 2(2), 50-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cebed>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Ceylan, A. (2016). *Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi*(436912). [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=5S_MTYjegh2-kqHQoTpL0w&no=-W6vuEMwhiRqnqZHOYPnUA
- Çocuk haklarına dair sözleşme. UNICEF Türkiye (2004). https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf (erişim: 30.08.2025)
- Eşsizoglu, A. (2012). Aile ile İlgili Temel Kavramlar. Ç. Yenilmez (Ed.), Aile Yapısı ve İlişkileri (s. 3-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gülen, S. Ve Dönmez, İ. (2020). Çocuk Gelişimi Programında Okuyan Öğrencilerin “Çocuk” ve “Çocuk Gelişimi” Kavramlarına Yönelik Metaforlarının Belirlenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(25), 3656-3683.10.26466/opus.654029
- Gülay Ogelman, H., İbiş, Ö. Ve Sarı, B. (2025). Okul öncesi öğretmen adaylarının aile kavramına yönelik metaforik algıları. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 11(2), 87-119. <https://doi.org/10.47714/uebt.1627538>
- Güven, G. (2018). *Okul öncesi çocuklarının insan ve aile resmi çizimlerinin değerlendirilmesi*. Eğiten Matbaacılık.
- Güneş, A., ve Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmede metafor analizi araştırmaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 115-129. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/402030>
- Kabadayı, A. ve Bozkurt, E. (2016). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının aile algılarının resimler aracılığı ile incelenmesi*, International Early Childhood Education Congress Text Book içinde, (s 70-83). İstanbul: Kültür.
- Kaya, Z., Mukba, G. ve Özkan, R. (2019). Psikolojik Danışman Adaylarının Duygu Durumlarına, Aile İçindeki Konumlarına ve Aile İçi İlişkilerine İlişkin Görüşlerinin “Çiçek Ailesi Resmi Çiz” Testi Aracılığıyla İncelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 96-115. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/747125>
- Konal Ulusoy, İ. (2022). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yedi Aralık Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 29-43. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2460868>
- Mukba, G., Kaya, Z. ve Özkan, R. (2018). “Bir Kaktüs Resmi Çiz Testi” Aracılığıyla Psikolojik Danışman Adaylarının Kişilik Özelliklerine ve Duygu Durumlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(4), 389-397. <https://doi.org/10.31461/ybpd.493185>
- Öz, N. (2022). Kilis 7 Aralık Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin ‘Aile’ Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 214-234. <https://doi.org/10.51702/esoguifd.1027886>
- Porot, M. (1952). The Family Drawing. Exploration Through Drawing of the Affective Situation of Children in Their Family. *Pédiatrie*, 3, 359-381.
- Sağlam, M. ve N. Aral (2011). “Boşanma Sürecinde Olan Ailelerdeki Çocukların Aile Algılarının Resimler Aracılığı ile İncelenmesi ” I. Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı-2, (Yay. Haz: A. Gülan, M. R. Şirin, M. C. Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, 292-302, İstanbul.

- Sönmez, İ., Ahmetoğlu, E. ve Aksin Yavuz, E. (2018, Nisan 21-22). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. VIII. Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongreler Serisi. University of Agribusiness and Rural Development/Bulgaria – University “St. Kliment Ohridski” Faculty of Economics/Macedonia IBANESS, Bulgaria. https://www.researchgate.net/publication/328198307_Okul_Oncesi_Ogretmen_Adayl_arinin_Aile_Kavramina_Iliskin_Metaforik_Algilari
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). *2025 Türkiye Aile Yılı Eylem Planı*. <https://www.aile.gov.tr>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2014). Türkiye aile yapısı araştırması: Tespitler, öneriler(Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, Birinci Basım, ISBN: 978605-4628-55-1). İstanbul.<https://www.aile.gov.tr/media/50219/taya2013trk.pdf>
- Turan Yurdabak, N. (2024). *Portage Erken Eğitim Programının 3-6 Yaş Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*(857818). [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Türk Dil Kurumu. (2025). *Güncel Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 03.09.2025)
- Yaşar Ekici, F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (JASSS)*, (30), 209-224. <https://hdl.handle.net/20.500.12436/1424>
- Yıldırım, S. (2025). İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Aile Algılarının Metaforik İncelenmesi: Ahi Evran Üniversitesi Örneği. *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 11(1), 483-524. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.1648749>

Extended Summary

This study explored the perceptions of first and third-year undergraduate students in the Child Development program regarding the concept of family, using both metaphors and drawing analyses as research tools. The findings revealed that students predominantly perceived the family as a protective, supportive, and unifying structure, while individual experiences played a role in shaping diverse perspectives.

Among first-year students, both positive and negative metaphors were identified, reflecting experiential differences and early sensitivities to familial dynamics. For instance, metaphors such as “prison”, “cemetery”, and “wave” suggested associations with conflict, restriction, and instability, highlighting the impact of authoritarian family practices and negative experiences. Similar results were reported by Sağlam and Aral (2011), who found that children from divorced families often depicted family as a source of conflict and anxiety. Conversely, third-year students generated more holistic, abstract, and structured metaphors, including “rope”, “mountain”, and “hand”, which emphasized support, unity, and stability. This pattern suggests that educational progression contributes to greater awareness and conceptual maturity regarding the notion family.

Analysis of semantic categories indicated that the most frequent themes across both groups were *protection and security*, *unity*, *support*, and *effort*. The recurring metaphor of the *tree* was interpreted differently at each grade level: for first-year students, it conveyed emotional variability and sheltering qualities, while for third-year students, it symbolized strength and enduring support. This developmental difference aligns with Mukba et al. (2018),

who associated metaphorical and pictorial expressions with personality and emotional structures.

Drawing analyses further supported the metaphor findings. In both groups, frequent depictions of family involved shared activities such as eating together, playing, and watching television, underlining the family's role as a social unit of togetherness. However, first-year students focused more on concrete physical activities, while third-year students highlighted emotionally loaded symbols such as holding hands or calm facial expressions, pointing to growing social-emotional awareness. This finding corroborates literature emphasizing that drawings are not only emotional outlets but also diagnostic tools that provide insight into individuals' inner worlds. (Bozkurt & Kabadayı, 2016).

When compared to previous studies (Sağlam & Aral, 2011; Bozkurt & Kabadayı, 2016; Mukba et al., 2018), the results showed both meaningful similarities and divergences, reinforcing the idea that metaphor and drawing-based approaches are powerful pedagogical and therapeutic tools, not only for children but also for adults. In this context, integrating metaphor- and drawing-based practices into child development curricula may enrich students' reflective understanding of family. Furthermore, professionals providing family counselling or guidance can use creative techniques such as metaphors and pictures to understand clients' perceptions of their family.

The study suggests that replication with diverse sample groups, complemented by comparative and phenomenological research, would enrich the field. As a limitation, the study relied solely on metaphor and drawing data; future research should incorporate qualitative interviews and focus group discussions to provide greater data diversity.

Teşekkür

Araştırma sürecinde destek sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onayı

Araştırma, İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 28.04.2025 tarihinde incelenmiş ve 378043 barkod numaralı çalışma için etik kurul onayı verilmiştir. Çalışma süresince katılımcılardan kişisel bilgi alınmamış ve gizlilikleri korunmuştur.

Yazar Katkı Beyanı

Yazarlar yazıya eşit miktarda katkı sunduklarını beyan ederler (F. Y. %50; Y. K. %50)

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Açık Erişim ve Telif Hakkı

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) lisansı altında açık erişimlidir.